

ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

БОРИСЮК Ярослав Юрійович
*студент 3-го курсу ОС «Фаховий
молодший бакалавр»
спеціальності «Геодезія та землеустрій»*

Науковий керівник
СИДОРКО Наталія Ярославівна
*Викладач,
ВСП «Боярський фаховий коледж
Національного університету
біоресурсів і природокористування України»,
м. Боярка, Україна,
g-sudorko@ukr.net*

Земельні ресурси є базовою складовою природно-ресурсного потенціалу України та визначальним чинником продовольчої безпеки держави. Відповідно до ст. 14 Конституції України та ст. 1 Земельний кодекс України, земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1,2]. Правові, економічні та організаційні засади раціонального використання і відтворення родючості ґрунтів визначені Закон України «Про охорону земель» [3].

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації охорона земель набула критичного значення. Масове мінування територій, руйнування ґрунтового профілю, хімічне забруднення та фізичне пошкодження угідь спричинили системну деградацію земельних ресурсів. За оцінками Food and Agriculture Organization of the United Nations, станом на 2024 рік близько 170 тис. км² території України потенційно забруднені мінами та нерозірваними боєприпасами, що становить майже 30 % площі держави [6]. Понад 20 % сільськогосподарських земель у 2022–2023 роках були тимчасово недоступними через бойові дії, окупацію або мінування.

Аналітичні дані The World Bank, European Commission та United Nations, оприлюднені у звіті *Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*, 2024, свідчать, що загальні потреби на відновлення України у сфері довкілля перевищують 60 млрд дол. США, при цьому значна частина витрат припадає саме на очищення та рекультивацію земель [5]. Втрати аграрного сектору оцінюються у десятки мільярдів доларів, включаючи пошкодження ґрунтів, руйнування меліоративної інфраструктури та втрату врожаю.

За інформацією Міністерство економіки України, вартість розмінування 1 га сільськогосподарської землі коливається в межах 2 000–5 000 дол. США залежно від складності робіт, а загальний строк очищення потенційно

забруднених територій може перевищувати 10 років навіть за умов активної міжнародної підтримки [7]. Україна визначається як одна з найбільш замінованих країн світу за оцінками United Nations Development Programme.

Суттєві просторові диспропорції деградації спостерігаються у прифронтових регіонах. За даними Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, на деокупованих територіях зафіксовано тисячі вирв глибиною до 3–5 м, локальні перевищення гранично допустимих концентрацій важких металів (Cu, Pb, Cd), а також значне ущільнення ґрунтів унаслідок пересування важкої техніки [8]. Втрата гумусового горизонту навіть на 5–10 см має довгострокові негативні наслідки для агровиробничої придатності земель.

Агроекологічні дослідження, підтримані Food and Agriculture Organization of the United Nations, свідчать, що зниження врожайності на пошкоджених ділянках може становити 15–40 % залежно від культури та типу ґрунту, а ущільнення ґрунту зменшує інфільтрацію води до 30 % [6]. У 2022 році супутниковий аналіз за програмами NASA Harvest та European Space Agency Sentinel зафіксував скорочення площ активного обробітку в окремих регіонах на 20–30 %, із поступовим відновленням показників у 2023–2024 роках на деокупованих територіях [9].

Охорона земель у цих умовах передбачає комплексну реалізацію правових, організаційних та інженерно-технічних заходів. Землеустрій виступає інструментом встановлення режимів використання порушених земель, визначення обмежень та розроблення проектів рекультивації відповідно до законодавства України. Відновлення земель здійснюється шляхом технічної та біологічної рекультивації, при цьому гуманітарне розмінування, що регулюється Закон України «Про протимінну діяльність в Україні», є обов’язковою передумовою проведення відновлювальних робіт [4].

Міжнародний досвід післявоєнного очищення територій, зокрема у Bosnia and Herzegovina та Cambodia, демонструє, що повне розмінування може тривати понад 20 років. Прогнозні моделі The World Bank свідчать, що за умови системної державної політики та міжнародної підтримки можливе відновлення до 80–85 % довоєнного агровиробничого потенціалу протягом 5–7 років, тоді як відсутність комплексної рекультивації може призвести до кумулятивної деградації земель.

Отже, деградація земель унаслідок повномасштабної збройної агресії має масштабний екологічний та економічний характер. Відновлення земельних ресурсів потребує інтеграції заходів розмінування, екологічного моніторингу, землеустрою та довгострокових програм рекультивації, що є стратегічною умовою забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку України у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. і допов.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змін. і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3–4. Ст. 27.
3. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 № 962-IV (зі змін. і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349.
4. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» від 06.12.2018 № 2642-VIII (зі змін. і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2019. № 7. Ст. 52.
5. The World Bank, European Commission, United Nations. *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*. February 2024. Washington, DC : World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 13.02.2026).
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Ukraine: Impact of the War on Agriculture and Rural Livelihoods in Ukraine*. Rome : FAO, 2023. URL: <https://www.fao.org> (дата звернення: 13.02.2026).
7. Міністерство економіки України. Офіційні повідомлення щодо гуманітарного розмінування сільськогосподарських земель. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 13.02.2026).
8. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Інформація щодо екологічних збитків, завданих збройною агресією РФ. URL: <https://mepr.gov.ua> (дата звернення: 13.02.2026).
9. NASA. NASA Harvest – Ukraine Crop Monitor. 2022–2024. URL: <https://nasaharvest.org> (дата звернення: 13.02.2026).
10. European Space Agency. Sentinel Satellite Data for Land Monitoring. 2022–2024. URL: <https://www.esa.int> (дата звернення: 13.02.2026).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«GEOPOINT»

5-6 березня 2026 року

**PROCEEDINGS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

«GEOPOINT»

March 5-6, 2026

УДК 332.2/.7:528.4/.9"364"(082)

ISBN 978-617-8798-98-7

«GEOPPOINT»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, Україна, 5-6 березня 2026 року: матеріали конференції. Київ: НУБіП України. 2026. 332 с.

Рекомендовано Вченою радою факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 5 від 19 березня 2026 року)

У збірнику матеріалів конференції подано результати сучасних наукових досліджень за секціями: землеустрій та кадастр в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, оцінка земель, врахування збитків та управління ризиками, геопросторові технології та ДЗЗ. Розраховано для науково-педагогічних працівників, представників науково-дослідних установ, науковців, спеціалістів установ та фахівців землевпорядного напрямку, аспірантів, студентів.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове. Автори матеріалів несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей, відповідаючи принципам академічної доброчесності.

Відповідальні за випуск: І. А. Опенько, О. Д. Грищак

©НУБіП України, 2026